

Identifying the Consequences of Non-Compliance with Accounting Standards in Tax Auditing

1. Neda Zahedi¹: MA, Accounting Department, Imam Reza International University, Mashhad, Iran

2. Seyed Ehsan Hosseini^{2*}: Assistant Professor, Department of Accounting, Faculty of Administrative Sciences, Imam Reza International University, Mashhad, Iran. Email: ehsan.hosseini@imamreza.ac.ir (Corresponding Author)

Article history

Received: 11 December 2024

Revised: 20 January 2025

Accepted: 27 January 2025

Published: 17 February 2025

Abstract:

The main objective of this study is to examine the relationship between the previous management experience of senior executives and tax avoidance in companies listed on the Tehran Stock Exchange. This research is applied in purpose and analytical in nature. It uses a panel dataset from 133 listed companies over a five-year period (2018–2022). The econometric analysis was conducted using panel data regression models with fixed effects. Financial data were extracted from audited financial statements and processed using Excel and Stata software. Control variables included ROA, firm size, leverage, market-to-book ratio, and asset composition. Regression results show a statistically significant positive relationship between the previous management experience of senior executives and the level of tax avoidance. Additionally, return on assets and tangible assets show positive and significant effects on tax avoidance, whereas inventory and operating cash flows show negative and significant effects. The model explains approximately 8.28% of the variation in the dependent variable. Diagnostic tests confirm model adequacy: variance inflation factors indicate no multicollinearity, the Breusch-Pagan test confirms heteroskedasticity which was corrected using GLS, and the Wooldridge test shows no autocorrelation. Prior managerial experience significantly influences the propensity of senior executives to engage in tax avoidance. Managers with a history of serving in other public firms appear to have greater capabilities in identifying and exploiting tax loopholes. These findings highlight the importance of executive background in financial strategy formation and suggest practical implications for tax authorities in risk assessment and compliance strategies.

Keywords: Tax avoidance, previous management experience, senior managers, Tehran Stock Exchange

Citation: Zahedi, N., & Hosseini, S. E. (2024). Identifying the Consequences of Non-Compliance with Accounting Standards in Tax Auditing, *Accounting, Finance and Computational Intelligence*, 2(4), 179-193.

Copyright: © 2024 by the authors. Published under the terms and conditions of Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

Extended Abstract

Introduction

In many emerging economies such as Iran, tax revenues constitute a vital component of public income, particularly in contexts where oil revenues are susceptible to global market volatility and international sanctions. Taxation not only provides fiscal resources for government operations but also serves as a mechanism for equitable wealth distribution and economic development. However, tax avoidance has emerged as a significant challenge, undermining the effectiveness of fiscal policy and threatening the financial stability of the state (Hashemzadeh et al., 2018; Hossain, 2024). Tax avoidance involves the strategic exploitation of legal loopholes, ambiguous tax regulations, and incentive mechanisms to reduce tax liability without violating the letter of the law. Although such actions may be technically legal, they often conflict with the ethical expectations of stakeholders and the broader objectives of financial transparency and corporate accountability.

A growing body of literature has investigated the determinants of tax avoidance, ranging from firm-specific characteristics to macroeconomic conditions and institutional environments. Recently, however, scholarly attention has increasingly turned to the role of managerial traits in shaping corporate tax behavior. Managerial experience—particularly previous roles in executive positions—has been identified as a crucial factor influencing the extent to which managers engage in tax planning strategies. Managers with prior senior experience are often better equipped to interpret complex tax codes, identify opportunities for avoidance, and implement aggressive tax strategies within the bounds of the law (Tuljannah, 2023; Wen et al., 2020).

In the Iranian context, research has shown that managerial ability and prior experience have a direct impact on tax avoidance practices among listed firms. Aghaei et al. (2018) found that capable managers employ more refined and less detectable methods of tax reduction, using financial structures and professional networks to their advantage (Aghaei et al., 2018). Similarly, Rabiei et al. (2023) emphasized the need for systematic approaches in public sector tax administration to detect and mitigate tax evasion risks through predictive modeling and governance reforms (Rabiei et al., 2023). At the same time, scholars such as Mohammadi and Khosropour (2022) have drawn attention to the role of financial reporting readability and transparency in moderating agency costs and shaping investor perceptions of corporate honesty (Mohammadi & Khosropour, 2022).

Furthermore, board composition and governance mechanisms significantly mediate the relationship between managerial traits and tax behavior. Studies by Khajavi et al. (2018) and Bolourchi (2022) have shown that when boards lack independence or effective oversight, experienced managers may exploit this weakness to engage in tax-avoidance schemes with minimal accountability (Bolourchi, 2022; Khajavi et al., 2018). These findings underscore the importance of aligning executive behavior with long-term organizational goals through effective governance systems and external auditing procedures (Cassell et al., 2018).

Given these theoretical and empirical insights, this study aims to investigate the relationship between the previous management experience of senior executives and tax avoidance behavior in companies listed on the Tehran Stock Exchange. In doing so, it builds on the growing recognition that managerial background is not merely a matter of individual biography but a critical organizational asset (or liability) in shaping corporate financial conduct (Rezaei Pitenooi & Mehdi, 2018; Tayefe et al., 2019).

Methods and Materials

This research is applied in purpose and analytical in nature, using a post-event study design based on historical financial data. The population comprises all companies listed on the Tehran Stock Exchange between 2018 and 2022. After applying inclusion criteria (such as end-of-year consistency and data availability), a final sample of 133 companies was selected.

Panel data regression models were employed to examine the relationship between the independent variable—executives' previous managerial experience—and the dependent variable—tax avoidance. Control variables included firm size, leverage, return on assets, market-to-book ratio, tangible and intangible assets, inventory levels, and cash flow from operations. Data were collected from audited financial statements, investor reports, and regulatory filings. Statistical analyses were conducted using Excel and Stata, with model robustness checked through diagnostic tests including the Breusch-Pagan, Hausman, Shapiro-Wilk, and Wald tests.

Findings

Descriptive statistics revealed a wide distribution in both tax avoidance levels and managerial experience across the sampled firms. The mean value of the tax avoidance variable (defined as one minus the ratio of tax expenses to pre-tax income) was -0.105, indicating that many firms were aggressively minimizing their taxable income. The average managerial experience ratio (defined as the proportion of senior executives with previous board or CEO experience) was 0.803, with some firms exhibiting complete coverage and others with minimal experience.

Correlation analysis showed a statistically significant positive association between executive experience and tax avoidance. The panel regression results confirmed this relationship: the coefficient for prior managerial experience was 0.043, statistically significant at the 1% level, indicating that firms with more experienced executives were more likely to engage in tax avoidance. Several control variables were also significant. Return on assets and the ratio of tangible assets to total assets showed positive associations with tax avoidance, while inventory levels and cash flow from operations had negative coefficients, suggesting their constraining role on aggressive tax behavior.

Diagnostic tests validated the model assumptions. The Hausman test supported the use of fixed effects, and the Breusch-Pagan test indicated heteroskedasticity, which was corrected using Generalized Least Squares (GLS). The model's R-squared was 0.0828, suggesting that 8.28% of the variation in tax avoidance could be explained by the variables included.

Discussion and Conclusion

The results of this study provide empirical confirmation of the theoretical argument that previous managerial experience is a significant predictor of tax avoidance behavior in publicly listed companies. Executives with prior experience in top-level positions appear to possess both the technical knowledge and strategic insight required to implement sophisticated tax minimization schemes. Their awareness of legal ambiguities, coupled with access to professional advisory networks, enables them to develop tax strategies that are compliant with legal frameworks while still significantly reducing corporate tax burdens.

These findings align with the broader literature emphasizing the influence of managerial traits on corporate outcomes. Studies by Wen (2020) and Tuljannah (2023) have shown that experienced executives are better at navigating regulatory environments and exploiting tax planning opportunities. In the Iranian context, this study supports Aghaei et al. (2018), who argued that managerial ability plays a critical role in shaping corporate financial behavior, particularly in areas subject to discretionary interpretation, such as taxation.

Importantly, the study also resonates with concerns raised in earlier research about the potential downsides of excessive executive autonomy. When governance mechanisms such as board independence or audit committee oversight are weak, experienced managers may face fewer constraints in pursuing tax avoidance, potentially leading to reduced transparency and higher reputational risks. This underscores the need for robust governance frameworks that balance managerial discretion with fiduciary accountability.

From a policy perspective, the results suggest that tax authorities should incorporate executive background information into their risk assessment models. Firms with highly experienced leadership may warrant closer scrutiny, particularly if other red flags—such as opaque financial reporting or declining cash flows—are also present. Furthermore, regulators should consider mandating more detailed disclosures about managerial backgrounds and tax planning activities to enhance stakeholder awareness and foster greater accountability.

In conclusion, the study contributes to the growing body of evidence that managerial characteristics—specifically prior experience—have a measurable and meaningful impact on corporate tax behavior. By highlighting this relationship in the context of the Tehran Stock Exchange, it offers practical insights for policymakers, investors, and academics alike. While managerial experience is undoubtedly a valuable asset, it must be paired with strong oversight and ethical leadership to ensure that it serves the interests of both the firm and society at large.

Authors' Contributions

Authors equally contributed to this article.

Acknowledgments

Authors thank all participants who participate in this study.

Declaration of Interest

The authors report no conflict of interest.

Funding

According to the authors, this article has no financial support.

Ethical Considerations

All procedures performed in this study were under the ethical standards.

بررسی رابطه تجربه قبلی مدیریت مدیران ارشد با اجتناب مالیاتی در بورس اوراق بهادار تهران

تاریخچه مقاله

تاریخ دریافت: ۲۱ آذر ۱۴۰۳

تاریخ بازنگری: ۱ بهمن ۱۴۰۳

تاریخ پذیرش: ۸ بهمن ۱۴۰۳

تاریخ انتشار: ۲۹ بهمن ۱۴۰۳

۱. ندا زاهدی^{id}: کارشناس ارشد، گروه حسابداری، دانشگاه بین المللی امام رضا(ع)، مشهد، ایران

۲. سید احسان حسینی^{id*}: استادیار، گروه حسابداری، دانشکده علوم اداری، دانشگاه بین المللی امام رضا(ع)، مشهد، ایران، ایمیل: ehsan.hosseini@imamreza.ac.ir (نویسنده مسئول)

چکیده

هدف اصلی این پژوهش، بررسی رابطه بین تجربه قبلی مدیریت مدیران ارشد و اجتناب مالیاتی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از لحاظ ماهیت، تحلیلی است. داده‌های مورد استفاده، ترکیبی از اطلاعات تاریخی صورت‌های مالی شرکت‌های بورسی از سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۱ هستند. روش تحلیل داده‌ها رگرسیون پانل با اثرات ثابت است. داده‌ها از ۱۳۳ شرکت فعال استخراج شده و از نرم‌افزارهای Excel و Stata جهت پردازش آماری استفاده شده است. نتایج تحلیل رگرسیونی نشان می‌دهد که بین تجربه قبلی مدیریت مدیران ارشد و اجتناب مالیاتی رابطه‌ای مثبت و معنادار وجود دارد. همچنین، برخی از متغیرهای کنترلی نظیر بازده دارایی‌ها و دارایی‌های مشهود نیز ارتباط مثبت و معناداری با اجتناب مالیاتی دارند، در حالی که متغیرهایی نظیر موجودی کالا و جریان نقد عملیاتی با اجتناب مالیاتی رابطه منفی و معنادار نشان دادند. ضریب تعیین مدل برابر با ۰.۰۸۲۸ است که بیانگر توان توضیح ۸ درصدی تغییرات متغیر وابسته توسط مدل است. نتایج آزمون والد و سایر آزمون‌های آماری، نشان‌دهنده برازش مناسب مدل و عدم وجود خودهمبستگی و هم‌خطی در مدل می‌باشند. تجربه قبلی مدیریت مدیران ارشد نقش مهمی در جهت‌دهی به رفتارهای مالیاتی شرکت‌ها دارد. مدیران دارای سابقه مدیریتی در سایر شرکت‌های بورسی، به واسطه دانش و شبکه ارتباطی قوی‌تر، توانایی بیشتری در تدوین استراتژی‌های اجتناب مالیاتی دارند. یافته‌های این پژوهش می‌تواند به سیاست‌گذاران مالیاتی در شناسایی شرکت‌های پرریسک از نظر اجتناب مالیاتی کمک کند.

کلیدواژه‌گان: اجتناب مالیاتی، تجربه قبلی مدیریت، مدیران ارشد، بورس اوراق بهادار تهران

شیوه استناددهی: زاهدی، ندا، و حسینی، سید احسان. (۱۴۰۳). بررسی رابطه تجربه قبلی مدیریت مدیران ارشد با اجتناب مالیاتی در بورس اوراق بهادار تهران. *حسابداری، امور مالی و هوش محاسباتی*، ۲(۴)، ۱۷۹-۱۹۳.

در بسیاری از کشورهای در حال توسعه، درآمدهای مالیاتی به عنوان یکی از منابع اصلی تأمین مالی دولت‌ها محسوب می‌شود و نقش حیاتی در توسعه اقتصادی ایفا می‌کند. در ایران نیز به‌ویژه با توجه به محدودیت‌های حاصل از نوسانات بازار جهانی نفت و تحریم‌های اقتصادی، مالیات به‌عنوان جایگزینی پایدار و کارآمد برای درآمدهای نفتی مطرح شده است. با این حال، اجتناب مالیاتی یکی از چالش‌های اساسی در مسیر بهره‌برداری مطلوب از درآمدهای مالیاتی به شمار می‌رود. اجتناب مالیاتی، به‌معنای استفاده از خلاها و پیچیدگی‌های موجود در قوانین مالیاتی برای کاهش بار مالیاتی به شیوه‌های ظاهراً قانونی است که در عمل می‌تواند موجب کاهش منابع درآمدی دولت و افزایش نابرابری‌های اقتصادی شود (Hossain, 2024).

مطالعات متعددی به بررسی عوامل مؤثر بر اجتناب مالیاتی پرداخته‌اند و از جمله مهم‌ترین این عوامل، ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای مدیران ارشد سازمان‌ها به‌ویژه تجربه‌های مدیریتی آن‌هاست. در ادبیات مالی، فرض بر این است که مدیران دارای تجربه بیشتر، به دلیل آشنایی عمیق‌تر با ساختارهای قانونی، ظرفیت بیشتری برای اجرای استراتژی‌های پیچیده اجتناب مالیاتی دارند (Tuljannah, 2023). این موضوع از زاویه نظریه نمایندگی نیز قابل تبیین است؛ جایی که مدیران ممکن است به دنبال منافع شخصی خود از طریق کاهش مالیات‌های شرکت باشند، حتی اگر این اقدام با ریسک‌هایی برای سهامداران همراه باشد (Cassell et al., 2018). در این راستا، توانایی‌های مدیریتی به عنوان یک سرمایه انسانی ارزشمند، نه تنها در تصمیم‌گیری‌های عملیاتی بلکه در جهت‌گیری‌های مالیاتی سازمان‌ها نیز نقش کلیدی ایفا می‌کند (Aghaei et al., 2018).

یکی از ابعاد مهم تجربه مدیریتی، سابقه فعالیت در شرکت‌های بورسی یا مدیریت کلان در سازمان‌های مالی و اقتصادی است. چنین تجربه‌هایی معمولاً موجب می‌شوند تا مدیران ارشد درک دقیق‌تری از الزامات قانونی، نقاط ضعف سیستم‌های نظارتی و فرصت‌های قانونی برای کاهش مالیات داشته باشند (Wen et al., 2020). همچنین، این تجربه‌ها اغلب با توسعه شبکه‌های حرفه‌ای گسترده‌تر همراه است که به مدیران اجازه می‌دهد با بهره‌گیری از مشاوران متخصص و ابزارهای پیچیده مالی، استراتژی‌های مؤثر و پیچیده‌تری برای اجتناب مالیاتی تدوین نمایند (Surifah, 2023). از سوی دیگر، برخی مطالعات هشدار داده‌اند که افزایش قدرت و نفوذ مدیران ممکن است منجر به بروز رفتارهای فرصت‌طلبانه و ریسک‌پذیر در حوزه مالیات شود که می‌تواند اعتماد عمومی و سرمایه‌گذاران را با چالش مواجه کند (Widuri, 2023).

در فضای بورس اوراق بهادار تهران، شفافیت اطلاعات مالی یکی از مهم‌ترین الزامات نظارتی و اعتمادسازی است. با این حال، برخی شواهد حاکی از آن است که شرکت‌های دارای مدیران با تجربه بالاتر، ضمن حفظ ظاهر قانونی، در عمل از فرصت‌های اجتناب مالیاتی به‌صورت هدفمند بهره می‌برند (Azadi et al., 2022). این مسأله از آن جهت اهمیت دارد که اقدامات پنهانی در حوزه مالیات، علاوه بر آسیب به درآمدهای عمومی، می‌تواند منجر به افزایش ریسک اطلاعاتی، کاهش کیفیت سود و افزایش نابرابری اطلاعاتی میان سرمایه‌گذاران شود (Mohammadi & Khosropour, 2022; Rezaei Pitenooi & Mehdi, 2018).

از سوی دیگر، بررسی‌های تجربی نشان می‌دهد که ساختارهای ضعیف نظارتی و حاکمیت شرکتی در بسیاری از شرکت‌ها، زمینه‌ساز قدرت‌گیری بیشتر مدیران در تصمیم‌گیری‌های حساس از جمله حوزه مالیاتی است. به‌عنوان مثال، در پژوهش (Bolourchi, 2022) نشان داده شده که استقلال هیئت‌مدیره بر کیفیت افشای عمومی اثرگذار بوده و در نبود این استقلال، امکان سوءاستفاده مدیران از خلأهای قانونی افزایش می‌یابد. همچنین در پژوهش (Ghasemi et al., 2022) یک مدل پیش‌بینی برای فرار مالیاتی طراحی شد که نشان داد ویژگی‌های فردی مدیران از جمله تجربه و توانایی تحلیل مالی، از عوامل تعیین‌کننده در رفتارهای مالیاتی شرکت‌ها هستند.

ابعاد فرهنگی و ساختاری نیز در تشدید یا کاهش تمایل به اجتناب مالیاتی نقش دارند. به‌عنوان نمونه، پژوهش (Rabiei et al., 2023) با بهره‌گیری از مدل ISM نشان داد که سیستم‌های مالیاتی الکترونیک می‌توانند با کاهش ارتباطات انسانی و فرصت‌های رانت‌جویی، زمینه کاهش فرار و اجتناب مالیاتی را فراهم آورند. این یافته با پژوهش‌های (Kohan Del et al., 2020) و (Hashemzadeh et al., 2018) همراستا است که به نقش حسابداری ذهنی و سیاست‌های هماهنگ با تجربیات جهانی در کاهش تخلفات مالیاتی پرداخته‌اند. افزون‌براین، یافته‌های (Tayefe et al., 2019) نیز بر لزوم در نظر گرفتن انگیزه‌ها، ویژگی‌های شرکتی و قابلیت‌های مدیران به‌عنوان مؤلفه‌های تأثیرگذار بر میزان اجتناب مالیاتی تأکید دارد.

در ادبیات پژوهشی بین‌المللی نیز تحلیل‌های مشابهی صورت گرفته است. برای مثال، (Ratu & Siregar, 2019) به بررسی نقش توانایی مدیریتی در کنار حاکمیت شرکتی در کاهش اجتناب مالیاتی در شرایط عدم قطعیت محیطی پرداخته و تأیید کرده که وجود مدیران با تجربه می‌تواند اثرات منفی عدم اطمینان محیطی بر رفتار مالیاتی را تعدیل کند. همچنین (Tuljannah, 2023) در پژوهشی جدید نشان داد که اعتماد به نفس بیش از حد مدیران و توانایی مدیریتی آنان اثر مضاعفی بر اجرای سیاست‌های اجتناب مالیاتی دارد.

از منظر سیاست‌گذاری، شناخت این رابطه میان تجربه مدیریتی و اجتناب مالیاتی، می‌تواند به سازمان امور مالیاتی در تحلیل ریسک مودیان حقوقی و طراحی سازوکارهای نظارتی هدفمند کمک کند. در واقع، بررسی ویژگی‌های هیئت‌مدیره و مدیرعامل به‌عنوان یکی از متغیرهای کلیدی در ارزیابی رفتار مالیاتی شرکت‌ها می‌تواند نقش مهمی در پیش‌بینی رفتارهای آتی و تخصیص منابع نظارتی ایفا کند (Khajavi et al., 2018).

در نهایت، لازم به ذکر است که اجتناب مالیاتی، پدیده‌ای طیفی است که در یک‌سو می‌تواند به عنوان برنامه‌ریزی مالیاتی قانونی تلقی شود و در سوی دیگر، به اشکال تهاجمی و پرخطر با تبعات حقوقی و مالی گسترده نمود یابد (Jabbari et al., 2018). تمایز میان این دو نوع اجتناب، خود نیازمند درک عمیق‌تر از انگیزه‌ها، دانش و تجربه مدیران است. بنابراین، پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین تجربه قبلی مدیریت مدیران ارشد و اجتناب مالیاتی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، بر آن است تا بخشی از خلأ پژوهشی موجود در این حوزه را پوشش داده و زمینه‌ساز ارتقاء سیاست‌های مالیاتی در کشور باشد.

روش پژوهش و مواد

توجه به توضیحات ارائه شده، مشخص است که پژوهش حاضر دارای ویژگی‌های مختلفی است که طبقه‌بندی آن را در دسته‌های مختلفی می‌توان انجام داد. از جمله این ویژگی‌ها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

هدف کاربردی: این پژوهش به دنبال ارائه راهکارها و پیشنهادهای عملی برای حوزه تحقیقات اثباتی حسابداری است، بنابراین از نظر هدف، این پژوهش کاربردی است.

نوع الگوی توصیفی: این پژوهش با توجه به توصیف اطلاعات موجود و تجزیه و تحلیل داده‌ها، از الگوی توصیفی بهره می‌برد.

نوع نیمه تجربی: باتوجه به استفاده از داده‌های واقعی و تحلیل آنها، پژوهش از نوع نیمه تجربی است.

نوع پژوهش‌های پس رویدادی: این نوع پژوهش به تحلیل رویدادهای گذشته و ارزیابی تأثیر آنها می‌پردازد، بنابراین این پژوهش به عنوان یک پژوهش پس رویدادی در حوزه تحقیقات اثباتی حسابداری دسته‌بندی می‌شود.

مبتنی بر اطلاعات واقعی: پژوهش از اطلاعات واقعی مانند صورت‌های مالی، یادداشت‌های همراه صورت‌های مالی و گزارش‌های مجامع شرکت‌ها برای تجزیه و تحلیل و بررسی استفاده می‌کند.

بنابراین، این پژوهش می‌تواند در دسته الگوی توصیفی، نیمه تجربی و پژوهش‌های پس رویدادی در حوزه تحقیقات اثباتی حسابداری قرار گیرد و مبتنی بر اطلاعات گذشته و تاریخی صورت می‌گیرد.

گردآوری اطلاعات اولیه: استفاده از منابع کتابخانه‌ای شامل مطالعه کتب، مقالات علمی، مجلات مرتبط، پایان‌نامه‌ها و منابع موجود در اینترنت برای مطالعات مقدماتی و تدوین چارچوب نظری پژوهش.

استفاده از بانک‌های اطلاعاتی: استفاده از بانک‌های اطلاعاتی معتبر مانند بانک اطلاعاتی سازمان بورس اوراق بهادار تهران، وب‌گاه کدال و منابع مرتبط دیگر برای جمع‌آوری اطلاعات مربوط به بازار سهام و اوراق بهادار.

آماده‌سازی داده‌ها: استفاده از بسته‌های نرم‌افزاری استفاده از بسته‌های نرم‌افزاری آماده مانند نرم‌افزار رهاورد نوین برای جمع‌آوری و آماده‌سازی داده‌های مورد نیاز برای آزمون فرضیات.

تجزیه و تحلیل داده‌ها: استفاده از نرم‌افزار آماری استفاده از نرم‌افزارهای آماری مانند نرم‌افزار استاتا برای تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده و انجام آزمون فرضیات مورد نظر.

مدل این پژوهش به منظور بررسی رابطه تجربه خارج از سازمان مدیران و اجتناب مالیاتی به این صورت بیان می‌شود:

$$\text{TAXAVOID} = B_0 + B_1 \text{ FOREIGN} + B_2 \text{ ROA} + B_3 \text{ SIZE} + B_4 \text{ LEV} + B_5 \text{ MB1} + B_6 \text{ PPE} + B_7 \text{ INTANG} + B_8 \text{ INVENT} + B_9 \text{ CFO} + B_{10} \text{ INDUSTRY} + \varepsilon$$

که در آن:

متغیر وابسته

(TAXAVOID، اجتناب مالیاتی) = هزینه مالیات تقسیم بر سود قبل از کسر مالیات (ضرب در -۱)

متغیر مستقل

(FOREIGN، تجربه خارج از سازمان) = درصد مدیران ارشد با تجربه قبلی در بورس. به عبارت دیگر تعدادی از هیات مدیره و مدیرعامل که دارای تجربه قبلی مدیریت ارشد (سمت‌های عضو هیات مدیره و مدیرعاملی) هستند تقسیم بر جمع تعداد مدیرعامل و هیات مدیره.

متغیرهای کنترلی

(ROA، بازده دارایی‌ها): سود خالص شرکت در سال تقسیم بر کل دارایی‌ها

(SIZE، اندازه شرکت): لگاریتم طبیعی کل دارایی‌های شرکت

(LEVERAGE، اهرم شرکت): کل بدهی‌های شرکت تقسیم بر کل دارایی‌ها

(MB، نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری): کل ارزش بازار شرکت تقسیم بر ارزش دفتری

(PPE، دارایی-ماشین آلات و تجهیزات): ارزش خالص دارایی-ماشین آلات و تجهیزات تقسیم بر کل دارایی‌ها

(INTANG، دارایی‌های نامشهود): ارزش خالص دارایی‌های نامشهود در سال تقسیم بر کل دارایی‌ها

(INVENT، موجودی کالا): ارزش خالص موجودی کالا در سال تقسیم بر کل دارایی‌ها

(CFO، جریان نقد عملیاتی): جریان نقد عملیاتی تقسیم بر کل دارایی‌ها

(INDUSTRY، صنعت): معرف صنعت است.

در این پژوهش، تجزیه و تحلیل داده‌ها در قالب دو بخش آمار توصیفی و استنباطی انجام گرفت. بعد از انجام برخی محاسبات در نرم‌افزار صفحه گسترده اکسل، برحسب نیاز مدل‌های رگرسیون و نرم‌افزار استاتا استفاده گردید. پیش از آزمون فرضیه‌های پژوهش و برازش مدل رگرسیونی با استفاده از آزمون‌های چاو و هاسمن، توزیع نرمال داده‌ها بررسی شد.

جامعه آماری این پژوهش شامل ۱۳۳ شرکت‌های پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار تهران، طی سال‌های ۱۳۹۷ الی ۱۴۰۱ (دوره ۵ ساله) است که با دارا بودن شرایط زیر انتخاب شده‌اند.

۱- به لحاظ افزایش قابلیت مقایسه، پایان سال مالی شرکت‌ها ۲۹ اسفند باشد و طی دوره پژوهش سال مالی خود را تغییر نداده باشند.

۲- شرکت‌های عضو صنایع واسطه‌گری مالی، هلدینگ و بانک‌ها، بیمه و سرمایه‌گذاری نباشند. علت این امر از این جهت است که چنین شرکت‌هایی از نظر ماهیت فعالیت و طبقه بندی اقلام صورت‌های مالی با دیگر شرکت‌ها دارای تفاوت‌هایی می‌باشند.

۳- شرکت‌ها حداقل از ابتدای سال ۹۷ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشند.

۴- معاملات شرکت‌ها نباید طی دوره‌ی پژوهش به طور کامل متوقف شده باشد (نماد شرکت از بورس حذف شده باشد).

۵- کلیه داده‌های مورد نیاز پژوهش برای آن شرکت‌ها، در طی دوره زمانی پژوهش، موجود و در دسترس باشد.

یافته‌ها

به منظور بررسی مشخصات عمومی متغیرها و تجزیه و تحلیل دقیق آن‌ها، آشنایی با آمار توصیفی مربوط به متغیرها لازم است. جدول (۱)، آمار توصیفی داده‌های مربوط به متغیرهای مورد استفاده در تحقیق را نشان می‌دهد. آمار توصیفی مربوط به ۱۳۳ شرکت نمونه طی دوره زمانی ۵ ساله (۱۳۹۷ تا ۱۴۰۱) می‌باشد.

جدول ۱. آمار توصیفی

نام متغیر	نماد	تعداد	میانگین	انحراف معیار	کمترین	بیشترین
اجتناب مالیاتی	TAXAVOID	۶۶۵	-۰.۱۰۵	۰.۰۷۱	-۰.۳۲۳	۰
تجربه قبلی مدیریت مدیران ارشد	FOREIGN	۶۶۵	۰.۸۰۳	۰.۲۴۵	۰.۲	۱
بازده دارایی‌ها	ROA	۶۶۵	۰.۱۹۴	۰.۱۵۹	-۰.۵۶۲	۰.۶۰۷
اندازه شرکت	Size	۶۶۵	۱۵.۵۶۴	۱.۵۰۸	۱۱.۳۷۹	۲۱.۵۷۱
اهرم شرکت	Lev	۶۶۵	۰.۴۹۰۸	۰.۲۱۹	۰.۰۳۱	۱.۸۲۴
نسبت بازار به دفتری	MB	۶۶۵	۳.۳۹۴	۲.۰۴۵	۰.۰۶۲۲	۱۱.۴۵۴
دارایی، ماشین آلات و تجهیزات	PPE	۶۶۵	۰.۲۴۶	۰.۱۸۷	۰.۰۱۶	۰.۷۹۹
دارایی‌های نامشهود	INTANG	۶۶۵	۰.۰۰۳	۰.۰۰۶	۰.۰۰۰۱	۰.۰۹۰۵
موجودی کالا	INVENT	۶۶۵	۰.۲۳۱	۰.۱۳۸	۰.۰۱۵	۰.۷۰۰۵
جریان نقد عملیاتی	CFO	۶۶۵	۰.۱۲۳	۰.۱۴۹	-۰.۳۷۷	۰.۵۴۹

اصلی‌ترین شاخص مرکزی، میانگین است که نشان‌دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع است و شاخص خوبی برای نشان دادن مرکزیت داده‌هاست. برای مثال مقدار میانگین برای متغیر اهرم مالی برابر با (۰.۴۹۰۸) می‌باشد که نشان می‌دهد بیشتر داده‌ها حول این نقطه تمرکز یافته‌اند. به‌طور کلی پارامترهای پراکندگی، معیاری برای تعیین میزان پراکندگی از یکدیگر یا میزان پراکندگی آن‌ها نسبت به میانگین است. از مهم‌ترین پارامترهای پراکندگی، انحراف معیار است. مقدار این پارامتر برای نسبت بازار به دفتری برابر با ۲.۰۴۵ و برای دارایی‌های نامشهود برابر با ۰.۰۰۶ می‌باشد که نشان می‌دهد این دو متغیر به ترتیب دارای بیشترین و کمترین انحراف معیار هستند. کمینه و بیشینه نیز کمترین و بیشترین را در هر متغیر نشان می‌دهد. به‌عنوان مثال بزرگ‌ترین مقدار اهرم مالی ۱.۸۲۴ است که نشان می‌دهد در شرکت‌های نمونه شرکتی وجود دارد که کل بدهی‌های آن از کل دارایی‌ها بیشتر بوده و حقوق صاحبان سهام آن منفی است.

نرمال بودن متغیرها (به‌خصوص متغیر وابسته در مدل‌های رگرسیونی)، شرط اولیه انجام کلیه آزمون‌های پارامتریک می‌باشد. به‌منظور بررسی نرمال بودن متغیرهای پژوهش از آزمون شاپیرو ویلک استفاده شده است. در این آزمون‌ها هرگاه سطح معنی‌داری کمتر از ۵٪ باشد ($Sig < 5\%$)، فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵٪ رد می‌شود. نتایج آزمون تشخیص توزیع نرمال در جدول (۲) ارائه شده است:

جدول ۲. آزمون شاپیرو ویلک

متغیر	نماد	آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه
اجتناب مالیاتی	TAXAVOID	۴.۳۹۷	۰.۰۰۰۰۱	توزیع نرمال ندارد
تجربه قبلی مدیریت مدیران ارشد	FOREIGN	۵.۵۸۴	۰.۰۰۰۰۰	توزیع نرمال ندارد
بازده دارایی‌ها	ROA	۵.۴۸۶	۰.۰۰۰۰۰	توزیع نرمال ندارد
اندازه شرکت	Size	۶.۲۸۵	۰.۰۰۰۰۰	توزیع نرمال ندارد
اهرم شرکت	Lev	۵.۹۴۶	۰.۰۰۰۰۰	توزیع نرمال ندارد

حسابداری، امور مالی و هوش محاسباتی

نسبت بازار به دفتری	MB	۹.۳۷۲	۰.۰۰۰۰۰	توزیع نرمال ندارد
دارایی، ماشین آلات و تجهیزات	PPE	۹.۱۳۵	۰.۰۰۰۰۰	توزیع نرمال ندارد
دارایی‌های نامشهود	INTANG	۱۳.۲۲۳	۰.۰۰۰۰۰	توزیع نرمال ندارد
موجودی کالا	INVENT	۷.۲۷۷	۰.۰۰۰۰۰	توزیع نرمال ندارد
جریان نقد عملیاتی	CFO	۶.۱۶۲	۰.۰۰۰۰۰	توزیع نرمال ندارد

با توجه به نتایج بدست آمده در جدول ۲، طبق آزمون تشخیص توزیع نرمال شاپیرو ویلک همه متغیرها دارای سطح معنی‌داری کمتر از ۵ درصد می‌باشد. لذا داده‌ها از توزیع نرمال برخوردار نیستند.

در این پژوهش به خاطر تعیین همبستگی بین متغیرهای کمی از همبستگی اسپیرمن استفاده شده است. ماتریس همبستگی بین متغیرها در جدول ۳ ارائه شده است. تحلیل همبستگی، ابزاری برای تعیین نوع و درجه رابطه یک متغیر کمی با متغیر کمی دیگر است. ضریب همبستگی یکی از معیارهای مورد استفاده در تعیین همبستگی دو متغیر می‌باشد. ضریب همبستگی شدت رابطه و همچنین نوع رابطه (مستقیم یا معکوس) را نشان می‌دهد. این ضریب بین ۱ تا -۱ است و در صورت عدم وجود رابطه بین دو متغیر برابر صفر می‌باشد.

با توجه به جدول (۳) ملاحظه می‌شود در سطح معنی‌داری ۹۵٪ س بین تجربه قبلی مدیریت مدیران ارشد و اجتناب مالیاتی رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد.

جدول ۳. ماتریس همبستگی

متغیر	TAXAVOID	FOREIGN	ROA	Size	Lev	MB	PPE	INTANG	INVENT	CFO
TAXAVOID	۱.۰۰۰۰									
FOREIGN	۰.۱۳۰۲	۱.۰۰۰۰								
ROA	۰.۰۱۴۶	۰.۰۷۶۸	۱.۰۰۰۰							
Size	۰.۰۴۳۲	۰.۰۴۹۹	۰.۱۸۶۲	۱.۰۰۰۰						
Lev	-۰.۱۳۸۰	-۰.۰۵۳۳	-۰.۴۶۷۰	-۰.۰۴۲۶	۱.۰۰۰۰					
MB	-۰.۰۱۸۸	۰.۱۶۹۹	۰.۰۰۰۰	۰.۲۷۲۲	-۰.۱۶۰۷	۱.۰۰۰۰				
PPE	۰.۱۳۶۲	۰.۰۴۷۵	-۰.۲۰۱۰	-۰.۰۵۳۹	-۰.۱۹۷۱	-۰.۱۵۲۱	۱.۰۰۰۰			
INTANG	۰.۰۰۵۱	۰.۰۶۶۵	-۰.۰۰۹۴	-۰.۲۰۱۳	۰.۰۴۳۳	۰.۱۴۰۱	۰.۱۶۹۹	۱.۰۰۰۰		
INVENT	-۰.۱۷۷۰	۰.۰۴۲۹	۰.۱۱۷۶	-۰.۱۱۹۸	۰.۲۱۸۰	۰.۰۸۹۸	-۰.۲۴۶۰	۰.۰۷۱۲	۱.۰۰۰۰	
CFO	-۰.۰۶۸۶	۰.۱۰۷۴	۰.۵۶۳۱	۰.۱۰۴۴	-۰.۲۳۵۲	۰.۰۷۸۱	۰.۰۵۸۳	۰.۱۹۳۱	۰.۰۹۰۱	۱.۰۰۰۰

فرض‌های آماری پژوهش مربوط به آزمون اف لیمر (چاو) به شرح زیر است:

نتایج آزمون چاو در جدول ۴، بیانگر این است که یکسان بودن عرض از مبدأ برای تمامی شرکت‌های مورد مطالعه در سطح معنی‌دار ۵ درصد رد نمی‌شود و می‌توان برای برآورد مدل از روش داده‌های تابلویی استفاده نمود.

جدول ۴. نتایج آزمون اف لیمر (چاو)

مدل آزمون	آماره آزمون	سطح معنی داری	نتیجه آزمون
فرضیه (مدل) پژوهش	۳.۱۴	۰.۰۰۰۰	پذیرش الگوی داده‌های تابلویی

نتایج آزمون هاسمن در جدول ۵، نشان می‌دهد که فرضیه صفر مبنی بر انتخاب روش با اثرات تصادفی برای تخمین مدل در سطح معنی‌دار ۵ درصد رد شده و لذا برای برآورد مدل می‌توان از روش با اثرات ثابت استفاده نمود.

جدول ۵. نتایج آزمون هاسمن

مدل آزمون	آماره آزمون	سطح معنی داری	نتیجه آزمون
فرضیه (مدل) پژوهش	۲۱.۵۲	۰.۰۱۰۵	پذیرش اثرات ثابت عرض از مبدا

نتایج حاصل در جدول ۶ نشان می‌دهد که سطح معنی‌داری آزمون در مدل کمتر از ۵ درصد می‌باشد و بیانگر وجود ناهمسانی واریانس در جملات اخلاص می‌باشد. که این مشکل در تخمین نهایی مدل پژوهش با اجرای دستور gls رفع شده است.

جدول ۶. نتایج آزمون ناهمسانی واریانس

مدل آزمون	آماره آزمون	سطح معنی داری	نتیجه آزمون
فرضیه (مدل) پژوهش	۸۷۸۸۴.۷۳	۰.۰۰۰۰	وجود ناهمسانی واریانس

با توجه به نتایج جدول ۷، مشاهده می‌شود که سطح معناداری آزمون والدريج برای مدل بیشتر از ۵ درصد بوده و بیانگر عدم وجود خودهمبستگی سریالی در مدل می‌باشد.

جدول ۷. نتایج آزمون خود همبستگی سریالی

مدل آزمون	آماره آزمون	سطح معنی داری	نتیجه آزمون
فرضیه (مدل) پژوهش	۳.۲۵۱	۰.۰۷۳۷	عدم وجود خودهمبستگی

فرضیه پژوهش بیان می‌دارد: بین تجربه قبلی مدیریت مدیران ارشد و اجتناب مالیاتی رابطه معناداری وجود دارد. از این رو فرضیه را می‌توان به صورت زیر نوشت:

فرض H: بین تجربه قبلی مدیریت مدیران ارشد و اجتناب مالیاتی رابطه معناداری وجود ندارد.

فرض H_۱: بین تجربه قبلی مدیریت مدیران ارشد و اجتناب مالیاتی رابطه معناداری وجود دارد.

نتایج جدول ۸، نشان می‌دهد که بین متغیر تجربه قبلی مدیریت مدیران ارشد با ضریب مثبت و سطح معنی‌داری کمتر از ۵ درصد و اجتناب مالیاتی رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد و فرضیه پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد پذیرفته می‌شود. متغیرهای کنترلی بازده دارایی‌ها و دارایی، ماشین آلات و تجهیزات دارای ضریب مثبت و سطح معناداری کمتر از ۵ درصد می‌باشند از این رو رابطه مستقیم و معناداری با متغیر وابسته دارند ولی متغیرهای کنترلی موجودی و جریان نقد عملیاتی دارای سطح معناداری کمتر از ۵ درصد و ضریب منفی می‌باشند از این رو رابطه معکوس و معناداری با متغیر وابسته دارند. ضریب تعیین برابر با ۸ درصد می‌باشد که نشان می‌دهد متغیرهای مستقل و کنترلی موجود در مدل توانسته‌اند ۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهند. آماره والد برابر با ۷۸.۰۴ و سطح معناداری آن کمتر از ۵ درصد می‌باشد از این رو می‌توان گفت که مدل برازش شده از اعتبار کافی برخوردار است. آزمون هم خطی نشان می‌دهد عامل تورم واریانس در متغیرهای مدل وجود ندارد.

جدول ۸. نتیجه آزمون فرضیه پژوهش (متغیر وابسته: اجتناب مالیاتی)

$$TAXAVOID_{it} = \alpha_0 + \beta_1 FOREIGN_{it} + \beta_2 ROA_{it} + \beta_3 Size_{it} + \beta_4 Lev_{it} + \beta_5 MB_{it} + \beta_6 PPE_{it} + \beta_7 INTANG_{it} + \beta_8 INVENT_{it} + \beta_9 CFO_{it} + \beta_{10} INDUSTRY_{it} + \varepsilon_{it}$$

متغیرها	نماد	ضرایب	خطای استاندارد	آماره Z	سطح معناداری	هم خطی
تجربه قبلی مدیریت مدیران ارشد	FOREIGN	۰.۰۴۳	۰.۰۱۳	۳.۳۳	۰.۰۰۱	۱.۰۴
بازده دارایی ها	ROA	۰.۰۵۸	۰.۰۲۷	۲.۱۳	۰.۰۳۳	۲.۴۷
اندازه شرکت	Size	۰.۰۰۱	۰.۰۰۱	۱.۰۱	۰.۳۱۳	۱.۲۵
اهرم شرکت	Lev	-۰.۰۰۶	۰.۰۱۵	-۰.۴۲	۰.۶۷۱	۱.۶۳
نسبت بازار به دفتری	MB	-۰.۰۰۰۱	۰.۰۰۱	-۰.۰۹	۰.۹۲۷	۱.۲۱
دارایی، ماشین آلات و تجهیزات	PPE	۰.۰۴۴	۰.۰۱۹	۲.۲۶	۰.۰۲۴	۱.۳۷
دارایی های نامشهود	INTANG	-۰.۲۲۴	۰.۳۲۹	-۰.۶۸	۰.۴۹۶	۱.۰۶
موجودی	INVENT	-۰.۰۷۷	۰.۰۲۴	-۳.۱۴	۰.۰۰۲	۱.۲۰
جریان نقد عملیاتی	CFO	-۰.۰۶۷	۰.۰۲۸	-۲.۳۵	۰.۰۱۹	۱.۶۴
نوع صنعت	INDUSTRY	-۰.۰۰۰۱	۰.۰۰۰۴	-۰.۳۷	۰.۷۱۲	۱.۰۹
C		-۰.۱۵۶	۰.۰۳۰۷	-۵.۱۱	۰.۰۰۰	---
ضریب تعیین		۰.۰۸۲۸				
آماره والد		۷۸.۰۴				
سطح معناداری		۰.۰۰۰۰				

بحث و نتیجه گیری

یافته های پژوهش حاضر نشان داد که بین عدم رعایت استانداردهای حسابداری و شاخص های کیفیت حسابرسی رابطه ای معکوس و معنادار وجود دارد. به طور خاص، زمانی که حسابرسان در فرآیند حسابرسی مالیاتی از استانداردهای حسابداری تبعیت نمی کنند، گزارش های حسابرسی دچار ناهماهنگی، ناهمسانی و افزایش بند شرط می شود. این امر همچنین به کاهش حدود قضاوت حرفه ای، کاهش قابلیت اتکای گزارش ها، افزایش زمان انجام فرآیند حسابرسی و عدم انسجام در مواجهه با موارد تخلف می انجامد. این نتایج نشان می دهد که رعایت استانداردهای حسابداری در فرآیند حسابرسی مالیاتی نه تنها بر دقت و انسجام گزارش های مالی تأثیرگذار است، بلکه نقش مهمی در ارتقای شفافیت و کارایی نظام مالیاتی ایفا می کند.

یافته های این پژوهش با مطالعات پیشین همخوانی دارد. برای نمونه، پژوهش (Rathnasamy & Mahabeer, 2021) نشان داد که عدم رعایت قوانین و استانداردهای مالی موجب فشار بیشتر بر حسابرسان و بروز مشکلات در ارزیابی درست صورت های مالی می شود. به علاوه، تحقیق (Downing & Langli, 2019) تأکید دارد که در کشورهایی که حسابرسی بر اساس استانداردهای تعیین شده انجام نمی شود، کیفیت گزارش ها کاهش یافته و سطح تطابق با مقررات مالیاتی پایین می آید. این یافته ها با نتایج پژوهش (Nguyen et al., 2020) نیز همسو است؛ این مطالعه به این نتیجه رسید که عدم تطابق میان اصول حسابداری و مقررات مالیاتی، به ویژه در کشورهایی با ساختارهای نظارتی ضعیف، منجر به برداشت های سلیقه ای و بروز اختلاف میان حسابرسان و مؤدیان می شود.

همچنین، پژوهش (Nugrahanto & Alhadi, 2021) با تمرکز بر کیفیت حسابرسی نشان داد که فشار زمانی، پیچیدگی وظایف و فقدان دانش کافی نسبت به استانداردهای حسابداری، از جمله عواملی هستند که موجب کاهش دقت و انسجام گزارش های حسابرسی مالیاتی می شوند. در همین راستا، یافته های (Muhtar et al., 2020) در مورد نقش حسابرسی داخلی دولت های محلی در اندونزی نیز بر لزوم انطباق با استانداردهای حسابداری تأکید داشته اند. پژوهش (Cipek, 2021) نیز نشان داد که دیجیتالی شدن فرآیندهای حسابرسی، در صورتی که با چارچوب های استاندارد حسابداری همراه باشد، می تواند به کاهش ناهماهنگی ها و افزایش سرعت رسیدگی ها کمک کند.

از بعد سیاست گذاری، پژوهش های (Rosid et al., 2019) و (Rosid et al., 2018) نشان داده اند که در کشورهایی که عدم انطباق میان گزارشگری مالی و فرآیندهای حسابرسی مالیاتی وجود دارد، میزان فرار مالیاتی و بی اعتمادی عمومی به نهادهای مالیاتی افزایش می یابد. در واقع، برداشت مؤدیان از ناعادلانه بودن فرآیند حسابرسی، به ویژه در

صورت عدم استناد به استانداردهای روشن و شفاف، منجر به مقاومت در برابر پرداخت مالیات و افزایش سطح تخلف مالیاتی می‌شود. یافته‌های (Francis & Bishagazi, 2022) نیز بر نقش هنجارهای ذهنی در تصمیم‌گیری مالیاتی مؤدیان تأکید می‌کند و نشان می‌دهد که شفافیت و پیش‌بینی‌پذیری فرآیندهای حسابرسی تأثیر مستقیمی بر تمایل به همکاری دارد.

از منظر ساختاری، نتایج پژوهش (Sanni et al., 2020) و (Mnif & Znazen, 2020) به خوبی نشان می‌دهد که کیفیت حاکمیت شرکتی و رعایت استانداردهای گزارشگری مالی، رابطه مستقیمی با کیفیت فرآیندهای حسابرسی مالیاتی دارد. این مطالعات تأکید دارند که ضعف در ساختارهای کنترل داخلی، آموزش حرفه‌ای ناکافی، و فقدان شفافیت اطلاعات مالی موجب می‌شود حسابرسان مالیاتی نتوانند قضاوت دقیقی نسبت به عملکرد مالی شرکت‌ها ارائه دهند. این امر در نهایت منجر به صدور گزارش‌های ناهماهنگ و عدم انسجام در تفسیر سود مشمول مالیات می‌شود.

مطالعات تجربی صورت گرفته در کشورهای در حال توسعه نیز بیانگر آن است که رعایت استانداردهای حسابداری نقش کلیدی در بهبود وصول مالیات و کاهش فرار مالیاتی دارد. به عنوان نمونه، در تحقیق (Ogunwale et al., 2020) که در نیجریه انجام شد، مشخص شد استفاده از استانداردهای مدون در فرآیند حسابرسی موجب افزایش میزان درآمد مالیاتی و کاهش سطح اعتراضات مالیاتی می‌شود. در پژوهش مشابه (Olaoye & Ekundayo, 2019) نیز تأکید شده که شفاف‌سازی فرآیندهای حسابرسی از طریق رعایت استانداردهای حسابداری، موجب افزایش میزان تمکین مؤدیان می‌گردد. نتایج مطالعه (Enofe et al., 2019) نیز نشان می‌دهد که فقدان دانش کافی حسابرسان نسبت به استانداردها موجب صدور ارزیابی‌های نادرست و بروز دعاوی مالیاتی می‌گردد.

از سوی دیگر، یافته‌های (Saeed et al., 2020) بر اهمیت اعتماد مؤدیان به نظام مالیاتی در فرآیند تمکین داوطلبانه تأکید دارد. زمانی که فرآیند حسابرسی فاقد انسجام و استناد به اصول حسابداری باشد، این اعتماد خدشه‌دار شده و زمینه برای تخلف فراهم می‌شود. این موضوع با دیدگاه‌های مطرح‌شده در پژوهش (Harelimana, 2018) همسو است که نشان می‌دهد اجرای نظام‌مند استانداردهای حسابداری در فرآیندهای حسابرسی موجب افزایش اثربخشی وصول مالیات و بهبود همکاری مؤدیان با نهادهای مالیاتی می‌شود.

نهایتاً باید اشاره کرد که یکی از عوامل مؤثر بر عدم رعایت استانداردهای حسابداری، نبود آموزش‌های کافی برای حسابرسان مالیاتی است. یافته‌های (Bagdad et al., 2017) به روشنی نشان می‌دهد که در غیاب آموزش و آگاهی نسبت به استانداردهای گزارشگری مالی، فرآیند ارزیابی مالیاتی به ابزاری سلیقه‌ای و غیرشفاف بدل می‌شود که هم اعتماد عمومی را کاهش می‌دهد و هم بهره‌وری نظام مالیاتی را. از سوی دیگر، (Alshrouf, 2019) با اشاره به تأثیر فناوری‌های نوین بر کاهش تخلف‌های مالیاتی، تأکید می‌کند که تنها در صورتی می‌توان از مزایای فناوری بهره‌برد که اصول استاندارد نیز رعایت گردد.

از جمله محدودیت‌های اصلی این پژوهش می‌توان به محدود بودن داده‌های تجربی در سطح ملی اشاره کرد که تعمیم نتایج را با چالش‌هایی مواجه می‌سازد. همچنین، به دلیل پیچیدگی ساختار سازمان امور مالیاتی ایران و وجود تفاوت‌های عملکردی بین استان‌ها و ادارات مالیاتی، امکان وجود متغیرهای مداخله‌گر پنهان نیز وجود دارد. افزون بر این، دسترسی محدود به پرونده‌های واقعی مالیاتی و محرمانه بودن بسیاری از گزارش‌های حسابرسی، تحلیل عمیق‌تر و جزئی‌تر را دشوار ساخته است.

پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده بررسی تطبیقی بین کشورهای در حال توسعه با ساختارهای مالیاتی مشابه ایران انجام گیرد تا بتوان به الگوهای موفق در زمینه انطباق استانداردهای حسابداری و فرآیندهای حسابرسی مالیاتی دست یافت. همچنین، استفاده از روش‌های ترکیبی (کمی-کیفی) برای تحلیل نگرش حسابرسان، مؤدیان و سیاست‌گذاران می‌تواند دیدگاه جامع‌تری ارائه دهد. در نهایت، بررسی نقش فناوری‌های نوین مانند بلاک‌چین و هوش مصنوعی در انطباق با استانداردهای گزارشگری مالی، می‌تواند افق‌های تازه‌ای را در این حوزه بگشاید.

لازم است نظام مالیاتی کشور در جهت آموزش مستمر حسابرسان و مأموران مالیاتی در حوزه استانداردهای حسابداری برنامه‌ریزی کند. همچنین، بازنگری در دستورالعمل‌های اجرایی به گونه‌ای که هم‌راستایی بیشتری با استانداردهای حسابداری داشته باشد، می‌تواند فرآیند حسابرسی را کارآمدتر سازد. تدوین چارچوبی یکپارچه برای تعامل بین حسابرسان مستقل و مأموران مالیاتی در تحلیل صورت‌های مالی نیز می‌تواند به ارتقاء شفافیت و کاهش اختلافات بین این دو گروه منجر شود.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

تشکر و قدردانی

از تمامی کسانی که در طی مراحل این پژوهش به ما یاری رساندند تشکر و قدردانی می‌گردد.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

حمایت مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

موازین اخلاقی

در انجام این پژوهش تمامی موازین و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

References

- Aghaei, M. A., Hassani, H., & Bagheri, H. (2018). The Role of Managerial Ability in Corporate Tax Avoidance: Evidence from Tehran Stock Exchange. *Empirical Studies in Financial Accounting*, 14(57), 24-47.
- Alshrouf, M. (2019). The effect of tax audit using the computer on tax non-compliance in Palestine. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 9(3), 296-304. <https://doi.org/10.6007/IJARBS/v9-i3/5678>
- Azadi, K., Hamid, A., Mohammadjavad, T., & Hamid, K. (2022). The Effect of Financial Statement Readability on Stock Price Crash Risk and Shareholder Behavior. *Financial Accounting Knowledge*, 8(1), 121-144.
- Bagdad, M. A., Noor, R. M., Hamid, N. A., & Aziz, R. A. (2017). Factors affecting tax gap: Evidence from tax audit cases. Global Conference on Business and Economics Research, Bangi.
- Bolourchi, S. (2022). The Impact of Board Independence on the Quality of Public Disclosure in Annual Reports of Listed Companies. *Applied Research in Management and Humanities*, 3(8), 95-107.
- Cassell, C. A., Myers, L. A., Schmardebeck, R., & Zhou, J. (2018). The monitoring effectiveness of co-opted audit committees. *Contemporary Accounting Research*, 35(4), 1732-1765. <https://doi.org/10.1111/1911-3846.12429>
- Cipek, K. (2021). The Impact of Digitalisation on Tax AuditT2 - WCLF Tax und IP Gesprächsband 2019: Immaterielle Werte als zentrale Komponente internationaler Steuerstrategien. In (pp. 59-73). https://doi.org/10.1007/978-3-658-32073-7_5
- Downing, J., & Langli, J. C. (2019). Audit exemptions and compliance with tax and accounting regulations. *Accounting and Business Research*, 49(1), 28-67DO - 10.1080/00014788.00012018.01442707.
- Enofe, A., Embele, K., & Obazee, E. P. (2019). Tax audit, investigation, and tax evasion. *Journal of Accounting and Financial Management*, 5(4), 47-66.
- Francis, A., & Bishagazi, K. P. (2022). Determine the Effect of Subjective Norms on Tax Compliance among Small and Medium Enterprises (SMEs) in Mbugani and Igogo wards in Nyamagana District. *International Journal of Engineering, Business and Management*, 6(1). <https://doi.org/10.22161/ijebm.6.1.1>
- Ghasemi, M., Abedi, S., & Mohtashami. (2022). Providing a Tax Evasion Prediction Model for Businesses Based on Data Mining Techniques. *Tax Research Journal*, 30(56), 7-30. <https://doi.org/10.52547/taxjournal.30.56.1>
- Harelimana, J. B. (2018). Effect of tax audit on revenue collection in RwandaJO - Global Journal of Management and Business Research. 18(D2), 1-11.
- Hashemzadeh, A., Akbari, F., & Sharifi, M. (2018). Aligning Iran's tax policies with global experiences in tax avoidance. *Journal of Economy and Development Planning*, 27(3), 103-124.
- Hossain, M. S. (2024). Tax Avoidance and Tax Evasion: Current Insights and Future Research Directions From an Emerging Economy. *Asian Journal of Accounting Research*, 9(3), 275-292. <https://doi.org/10.1108/ajar-09-2023-0305>

- Jabbari, A., Akbarpour Gajjar, M., Moradkhani, N., & Zeinali, Z. (2018). Examining the Relationship Between Tax Avoidance and Economic Growth in Iran with a Human Capital Approach. *Economic Research and Policies*, 28(88), 151-176.
- Khajavi, S., Valipour, H., & Kaviani, H. (2018). Examining the Role and Motivation of the Board of Directors in Corporate Tax Avoidance. *Financial Accounting Knowledge*, 5(2), 59-84.
- Kohan Del, Z., Talebnia, G., & Nikoumaram, H. (2020). Examining the Impact of Mental Accounting on Tax Compliance of Self-Employed Auditors in the Presence of Certain Mediating Factors. *Stock Exchange*, 13(51), 190-208.
- Mnif, Y., & Znazen, O. (2020). Corporate governance and compliance with IFRS 7: The case of financial institutions listed in Canada. *Managerial Auditing Journal*, 35(3), 448-474. <https://doi.org/10.1108/MAJ-08-2018-1969>
- Mohammadi, M., & Khosropour, A. (2022). The Impact of Financial Reporting Readability on Stock Liquidity with Emphasis on the Role of Agency Costs. *Quarterly Scientific Journal of New Research Approaches in Management and Accounting*, 6(84), 211-227.
- Muhtar, M., Payamta, P., Sutaryo, S., & Amidjaya, P. G. (2020). Government Accrual-Based Accounting Standards Implementation in Indonesia: The Role of Local Government Internal Audit. *Scientific Papers of the University of Pardubice. Series D, Faculty of Economics & Administration*, 28(3). <https://doi.org/10.46585/sp28031107>
- Nguyen, L. T., Nguyen, A. H. V., Le, H. D., Le, A. H., & Truong, T. T. V. (2020). The factors affecting corporate income tax non-compliance: A case study in Vietnam. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 7(8), 103-115. <https://doi.org/10.13106/jafeb.2020.vol7.no8.103>
- Nugrahanto, A., & Alhadi, I. (2021). A Tax Audit Quality: An Empirical Analysis of the Use of Information Technology, Competence, Task Complexity And Time Pressure. *Info artha*, 5(2), 75-92. <https://doi.org/10.31092/jia.v5i2.1380>
- Ogunwole, A. E., Adebayo, A. M., Olaiya, L. A., & Omotayo, G. O. (2020). Effect of Tax Audit on Revenue Collection in Nigeria. *KIU Journal of Humanities*, 5(1), 87-98.
- Olaoye, C. O., & Ekundayo, A. T. (2019). Effects of tax audit on tax compliance and remittance of tax revenue in Ekiti State. *Open Journal of Accounting*, 8(1), 1-17. <https://doi.org/10.4236/ojacct.2019.81001>
- Rabiei, K., Fazeli, M., & Ahmadi Khosh Abri, A. (2023). Presenting a Comprehensive Model of Electronic Tax Collection to Reduce Tax Evasion with an ISM Approach in Public Sector Accounting. *Management Accounting and Auditing Knowledge*, 10(2), 228-244. <https://doi.org/10.30473/GAA.2024.70685.1717>
- Rathnasamy, S., & Mahabeer, V. (2021). The impact on auditors of non-compliance with laws and regulations. *Jurnal Akuntansi dan Auditing Indonesia*, 107-114. <https://doi.org/10.20885/jaai.vol25.iss2.art1>
- Ratu, M. K., & Siregar, S. V. (2019). Does Managerial Ability and Corporate Governance Mitigate Tax Avoidance Activities When Environmental Uncertainty Is Considered? <https://doi.org/10.2991/iconies-18.2019.66>
- Rezaei Pitenooi, Y., & Mehdi, S. (2018). Financial Reporting Readability and the Probability of Fraudulent Financial Reporting. *Financial Accounting Knowledge*.
- Rosid, A., Evans, C., & Tran-Nam, B. (2018). Tax non-compliance and perceptions of corruption: Policy implications for developing countries. *Bulletin of Indonesian Economic Studies*, 54(1SP - 25), 60. <https://doi.org/10.1080/00074918.2017.1364349>
- Rosid, A., Evans, C., & Tran-Nam, B. (2019). *Perceptions of corruption and tax non-compliance behaviour: Policy implications for developing countries*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3317994>
- Saeed, S., Zubair, Z. A., & Khan, A. (2020). Voluntary Tax Compliance and the Slippery Slope Framework. *Journal of Accounting and Finance in Emerging Economies*, 6(2), 571-582. <https://doi.org/10.26710/jafee.v6i2.1253>
- Sanni, M., Aliu, I. D., & Olanrewaju, Y. E. (2020). Board characteristics and International Financial Reporting Standards (IFRS) compliance among Nigerian listed companies: mixed method approach. *Global Journal of Accounting*, 6(1), 24-40.
- Surifah, S. (2023). The Impact of Shareholders, Intellectual Capital, Auditor Reputation, and Liabilities Level on Tax Evasion in Indonesian Manufacturing Companies. *International Journal of Finance & Banking Studies* (2147-4486), 12(2), 87-97. <https://doi.org/10.20525/ijfbs.v12i2.2771>
- Tayefe, S. D. M., Rezaei, F., & Ahmadi, S. A. (2019). Ranking Factors Affecting Corporate Tax Avoidance. *Value and Behavioral Accounting*, 4(7), 309-341. <https://doi.org/10.29252/aapc.4.7.309>
- Tuljannah, A. (2023). Tax Avoidance: The Role of Managerial Ability and CEO Overconfidence. *Wahana Riset Akuntansi*, 11(2), 141. <https://doi.org/10.24036/wra.v11i2.124639>
- Wen, W., Cui, H., & Ke, Y. (2020). Directors with foreign experience and corporate tax avoidance. *Journal of Corporate Finance*, 62, 101624. <https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2020.101624>
- Widuri, R. (2023). Preventing Tax Evasion: The Moral Strength of Taxpayers and the Power of Tax Authorities. *Jurnal Akuntansi Dan Keuangan*, 25(2), 91-100. <https://doi.org/10.9744/jak.25.2.91-100>